

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

TANÁROK PSZICHOLÓGIAI JELLEMZŐI DIÁKSZEMMEL

Suplicz Sándor

Témavezető: Dr. habil. Tóth László

DEBRECENI EGYETEM

Humán Tudományok Doktori Iskola
Pszichológiai Program

Debrecen, 2012.

Az értekezés célkitűzése és a téma körülhatárolása

A tanárkutatók többnyire a tanári hatékonyságra, a mérhető vagy dokumentálható tanári adatokra valamint a diákok és az oktatás más szereplőinek véleménye alapján kialakított tanárideálra irányultak. Több jeles tanulmány született a tanárképzés során lehetséges fejlesztő beavatkozások vizsgálatára is. A praktizáló tanárokról alkotott diákvéleményekre alapuló próbálkozások viszonylag ritkák, pedig a valós személyekre vonatkozó élmények stabilabb, életszerűbb mérítési bázist adnak, mint az ideákra épülők. Egyedül a tanórákon résztvevő diákok látják tanáraikat a külső megfigyelők zavaró hatásától mentes helyzetben. Ők élik meg azt a szubjektív valóságélményt, amely a tanulási környezet meghatározója. A diákok tudják megítélni, mennyire érthető számukra a tananyag, mennyire hiteles és motiváló a tanár. Külső megfigyelő zavarja a rendszert, csak a kiragadott órát látja.

A diákok szubjektív élményeit nehéz elfogadtatni értékmérőként, pedig ezek a szubjektív valóságként megélt, racionális és érzelmi elemek alakítják a tanulás belső feltételeit. A tanár által kifejtett hatások az osztályteremben a tanár-diák kapcsolati felületen érvényesülnek. A kutatás során ezért a diákok számára érzékelhető tanári jellemzőket szerettem volna a legkisebb torzítással felmérni. A diákok saját megfogalmazásában született tanári jellemzők kategorizálásából indultam ki, majd a statisztikailag megragadható jellemzőkön és összefüggéseken túl tanárprofilok vizsgálatával, tesztekkel igyekeztem megerősíteni vagy cáfolni a diákok véleményét.

A tanár-diák felületről nyert diákvéleményeket, az érintett tanár interjúban kifejtett nézeteit, valamint a tanárról gyűjtött tesztek és megfigyelések adatait vettem össze. A vizsgálat során több szempontból és több módszerrel készült adathalmaz kinyerésére törekedtem, amelyben feltárulnak a tanári minőség meghatározó elemei. Azt reméltem, hogy az eredmények felhasználhatók lesznek a tanárképzés számára. Várakozásaimat elővizsgálatok pozitív tapasztalatai erősítették meg.

Az alkalmazott módszerek és a kutatás folyamata

Kutatási tervemet és módszereket elővizsgálatok tapasztalataira alapozva állítottam össze (Suplicz – Fűzi, 2007). Az elővizsgálatok során sikerült tisztázni az irányítatlan diákvéleményekből kinyerhető tanári jellemzőket: a pedagógiai erényeket, a személyiség értékeit, az érzelmi elfogadást, a humort és a szaktudást, többnyire ebben a gyakorisági sorrendben. Három korosztály (16-18 éves középiskolai tanulók, 19-23 éves főiskolások, és 23-28 éves, öt éven belül végzett mérnökstanárok) vizsgálata alapján megállapítható volt, hogy az öt jellemző mindegyik csoportban megtalálható és arányait tekintve stabilan jelenik meg korcsoporttól függetlenül. Értékelhető különbség, a korcsoportokban felfelé haladva, csupán a szaktudás felértékelődésében mutatkozott meg, de az még így sem került be az első három legfontosabb jellemző közé.

A diákok által rossznak tartott tanárokat vizsgálva az egyes jellemzők, amelyek itt a hiányosságokat mutatják be, hasonló eloszlását mutattak, csupán a szaktudásban érzékelt deficitiek előzték meg a humorban tapasztaltakat, amelyek többnyire el sem érték az érzékelési küszöböt.

Az elővizsgálatok tanulságai alapján újabb kérdések és célok merültek fel, amelyek vizsgálatához újabb elméleteket és módszereket vontam be a kutatásba. Az elővizsgálatok kérdőíves adatgyűjtésre támaszkodtak. A véleményezett tanárokról nem voltak információim, így nem lehetett igazolni az eredményeket. Ezért azt tűztem célul, hogy a diákok kérdőívének fejlesztése mellett a véleményezett tanárokról is gyűjtök adatokat, és esettanulmányokkal is megpróbálom igazolni vagy cáfolni a diákvéleményeket.

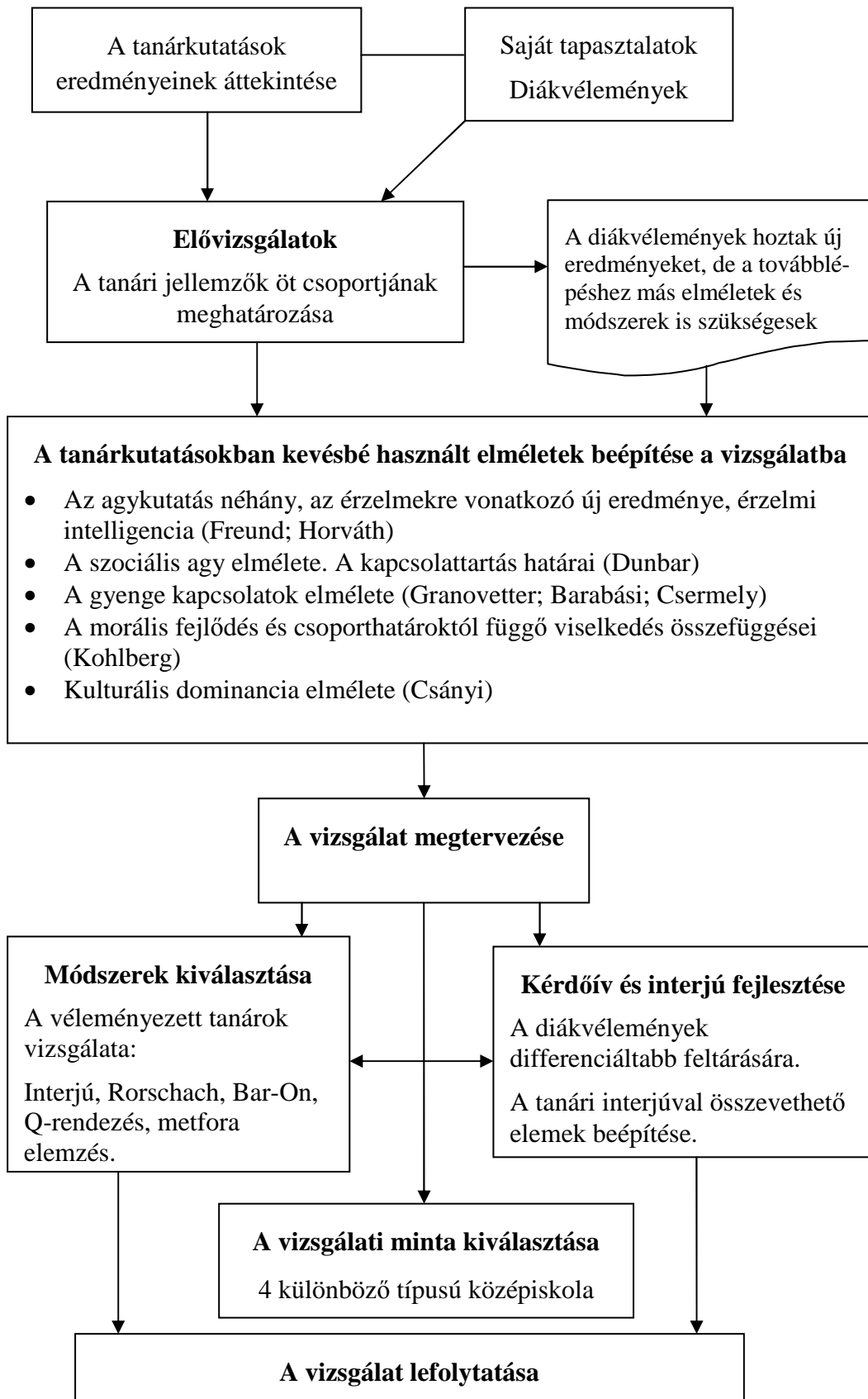
Számos kutatásban vizsgálták itthon és külföldön a diákvéleményeket, a tanárokkal kapcsolatos elvárásokat, kompetenciákat, számos tanulmány született a tanárok karakterjegyeiről, a tanárjelöltek fejlesztési lehetőségeiről, de a diákvéleményeket az érintett tanárokról gyűjtött adatokkal összehasonlító vizsgálattal a szakirodalmi áttekintés során nem találkoztam, ezért választottam ezt a kutatási területet.

A kutatás célkitűzései

- A tanári minőséget meghatározó jellemzők feltárása diákvélemények alapján.
- Összefüggések felfedése a tanári minőséget meghatározó jellemzők és a diákok teljesítményeinek adatai között.
- A jónak és a rossznak tartott tanárok személyiségében és szerepértelmezésében fellelhető háttértényezők feltárása.
- Indikátorok kiválasztása a tanári minőséget meghatározó jellemzők közül.
- Javaslatok megfogalmazása a tanárképzés számára.

	Hipotézisek	Kutatási eszközök
1.	Feltételezem, hogy a diákvéleményekben a megítélés alapja nem csupán a szimpátia, hanem abban sokszínű szempont- és értékrendszer jelenik meg.	Diákvélemények, kérdőív.
2.	Feltételezem, hogy kapcsolatba hozhatók a diákvélemények alapján megállapított tanári jellemzők a tanárok vizsgálatából származó eredményekkel.	Diákvélemények, kérdőív. Bar-On, Rorschach, Q rendezés, metaforák, tanári interjú
3.	Feltételezem, hogy a tanár-diák kapcsolat gyenge kapcsolatnak minősül.	Diákvélemények, kérdőív, tanári interjúk.
4.	Az osztálytermi negatív megnyilvánulások összefüggésbe hozhatók a tanár-diák kapcsolatok minőségével.	Diákvélemények, kérdőív. Tanári interjúk.
5.	Feltételezem, hogy a diákok által rossznak tartott tanárok tévesen érzékelik az őket körülvevő szociális mező diákokkal kapcsolatos elemeit.	Diákvélemények, kérdőív, tanári interjúk.
6.	Feltételezem, hogy a jónak és rossznak tartott tanárok közötti különbségek az érzelmi/szociális intelligenciában is megnyilvánulnak.	Diákvélemények, kérdőív. Bar-On teszt.

A kutatás folyamata

A vizsgálati minta

A vizsgálatok 2009-ben és 2010-ben zajlottak négy budapesti középiskolában. Ebből két gimnázium, egy kéttannyelvű műszaki szakközépiskola és egy alapítványi középiskola volt.

A diákok kiválasztásánál szempont volt, hogy legalább két éve az adott iskola diákjai legyenek. A vizsgált minta 147 középiskolás diákból, valamint 6 tanárból áll. A diákok 47%-a férfi, 53%-a nő volt. Életkoruk 16 és 18 év között volt.

A vizsgálat módszere szabad választást engedett a diákoknak az őket tanító tanárok között, ezért a diákok választásában szereplő tanárok pontos száma nem határozható meg. Csak annyit mondhatunk róluk, hogy az adott diák milyen jellemzők alapján választotta legjobbnak vagy legrosszabbnak. A kvalitatív vizsgálatba bevont tanárok között két nő és négy férfi volt. Személyes adataikat az egyéni elemzéseknél részletesen ismertetem. A hat középiskolai tanár a diákok pozitív vagy negatív véleménye alapján került kiválasztásra.

A vizsgálat eszközei és módszerei

A diákvélemények szemantikus elemzése során a személyiségfüggő jellemzők kerültek túlsúlyba, ezért a Rorschach-tesztet választottam, mint a teljes személyiségképet vizsgálni képes módszert. A tanári szereppel kapcsolatos tartalmakra a Q-rendezéstől várom adatokat. A Bar-On tesztet az érzelmi és szociális intellektus feltárása céljából vettem fel a vizsgálati módszerek közé. Az interjú jó lehetőséget kínált a személyes impressziók gyűjtésére, a tanár attitűdjét mérni hivatott tematikus, kérdőíves elemek megteremtették a statisztikai összehasonlítás lehetőségét. A metaforák a személyiségről és a szerepértelmezésről alkotott összképet gazdagították.

Tanulói kérdőív

A kérdőív többéves tapasztalatra épülő fejlesztés eredményeképpen alakult ki. A diákok által észlelt tanári jellemzőket gyűjtő eredeti változat kiegészült az érzelmi és kapcsolati viszonyokat skálán is mérhetővé tevő kérdésekkel, néhány kevésbé attitűdfüggő racionális elemmel és a tanulói teljesítmény mérhető adataival. Azzal a céllal történt a fejlesztés, hogy a szabadvégű kérdésekre kapott válaszokat megerősítsék és differenciálják az új elemek, illetve a tanároktól gyűjtött adatokkal összehasonlíthatóvá tegyék. A kérdőívek kitöltését a középiskolákban magam felügyeltem, biztosítva a diákokat és a tanárokat az anonimitásról, valamint arról is, hogy a kutatás során megismert adatok nem kerülhetnek vissza az iskolába, így annak rájuk nézve semmilyen következménye nem lehet.

A tanárok vizsgálatához használt eszközök, módszerek

Interjú

A tanárokkal strukturált interjú keretében tűnt legmegbízhatóbbnak az adatgyűjtés. Az interjú egyik részébe a diákkérdőívvel történő összehasonlításra alkalmas kérdések kerültek. A továbbiak az értékekre, érzelmi és kapcsolati elemekre, a diákokkal és a tanári szereppel kapcsolatos attitűdökre irányultak. A szabad asszociációkra a metaforák, az impressziók begyűjtésére az interjú közbeni megfigyelés adott lehetőséget. Az interjúkat az iskolák zárt termében zavartalan körülmények között sikerült személyesen felvenni.

Q-rendezés

A vizsgált személyek attitűdjeinek vizsgálatára nehéz konzisztens és nehezen manipulálható skálákat készíteni. A Q-módszertan alkalmasnak ígérkezett racionális, érzelmi, kapcsolati, és értékrendi elemek súlyozására. Előnye, hogy lehetővé teszi a szubjektív vélekedések statisztikai módszerekkel történő vizsgálatát. A Q-módszertan adott témakörrel kapcsolatos 25–120 közötti – a vizsgálatban 68 – állítás egy előre megadott mátrixban való elrendezését kéri a vizsgált személyektől a saját attitűdökre épülő preferencia rangsor alapján. A módszer, a válaszadóra legkevésbé és leginkább jellemző dimenzió mentén kényszeríti ki a besorolást, és ezzel kiküszöböli az attitűdskálák egyik megbízhatósági problémáját. A Q-módszertan esetében a válaszadó kénytelen dönteni a felmerülő alternatívák között. A módszer kevés lehetőséget ad a rejtőzködésre, legfeljebb a vélt elvárásoknak való megfelelni akarás torzító hatása fordulhat elő a jól kontrollálható állítások esetében. A nagyszámú állítás manipulatív szándékú kognitív felügyelete nehézkes, szinte lehetetlen. A vizsgálatban felhasznált állítások a tanári szerepben megjelenő, racionális, érzelmi, kapcsolati és értékrendi elemeket tartalmazták. A Q-rendezeit kártyákra nyomtatott állítások válogatásával végezték a tanárok a kísérletvezető jelenléte mellett. (Izsó – Horváth, 2006)

Bar-On teszt

Az érzelmi, kapcsolati/szociális elemek fontosságára hívták fel a figyelmet az előzetes vizsgálatok. A teszt (Bar-On, R., 2006) éppen ennek a felületnek feltárására készült. A Bar-On tesztet használták már diákok vizsgálatára, egyetemi környezetben. (Takács, 2009) A tapasztalatok alapján várható volt, hogy a módszer érvényes adatokkal szolgál a tanárok karakteréről, hogy faktoraiban kirajzolódna a tanári szerep eredményességét támogató és gátló érzelmi és kapcsolati jellemzők.

Rorschach-teszt

A legérzékenyebb és legdifferenciáltabb személyiségvizsgálatra alkalmas eszköz. A teszt működését nem ismerő személyek számára nem manipulálható. Az esetleges rejtőzködési törekvések tetten érhetők. A teszt teljes személyiségkép alkotására alkalmas. Olyan dimenziókat tár fel, amelyek más módszerekkel nehezen, vagy egyáltalán nem detektálhatók. A rossz tanárok mezőnyében már az elővizsgálatok utaltak személyiségtorzulásra, felvetették a patológiás háttér gyanúját. A módszer ezeket a feltételezéseket hivatott igazolni vagy cáfolni. Azért is tűnt elengedhetetlennek egy stabil személyiségvizsgáló módszer, mert a személyiség került a vizsgálatok fókuszába. A Rorschach-teszttel ellentétben a kérdőíves módszer, valamint kognitívan ellenőrizhető kérdéseket tartalmazó tesztek, a vizsgálati személyre vonatkozó mérések esetén, ki vannak téve az énvédő és homlokzatépítő törekvéseknek, és ebből eredően könnyen manipulálhatók.

Metaforaelemzés

A metaforák projektív úton hozzák felszínre az érintett gondolatkörhöz tapadó tartalmakat. Kognitív ellenőrzésük nehezen megvalósítható, ezért az így nyert információk megbízhatóak, bár értelmezésük tartalmaz némi szubjektivitást is. Az interjúk lehetőséget adtak a vizsgálati személy metaforáinak közös értelmezésére, amely csökkentette az elemzői szubjektivitás/tévedés lehetőségét, ezzel növelte a módszer érvényességét.

Egyéni elemzések

A jó és a rossz tanár kiválasztása ugyanazon diákminta választásai alapján történt. A hat vizsgált tanár esetében beazonosítható volt azoknak a diákoknak a véleménye, akik egy adott tanárt jelöltek meg jó vagy rossz tanárként. Így lehetőség nyílt arra, hogy nem a jó vagy rossz tanárok teljes sokaságára általánosan jellemző összesített jó vagy rossz profillal, hanem az adott tanárra jellemző egyéni profillal hasonlítsam össze a tanárokkal készült interjú és tesztek eredményeit. Terjedelmi és módszertani okokból sem törekedtem teljes és részletes személyiségkép kialakítására, ehelyett azokat a jellemzőket vizsgáltam kiemelten, amelyek a diákok véleményében érintett területekkel egyeznek, vagy a tanári produkciófelületet számottevően befolyásolják. Az egyes tanárprofilok kvalitatív kutatási metódussal elvégezhető elemzésekre adnak lehetőséget, ahol az egyén előlép a statisztikai átlagok mögül és karakterrajzokban, narratívákban jelenik meg.

A kutatás eredményei

A hipotézisek sorra vételével összegezem az értekezés főbb eredményeit.

Feltételezem, hogy a diákvéleményekben a megítélés alapja nem csupán a szimpátia, hanem abban sokszínű szempont- és értékrendszer jelenik meg.

- A középiskolások által érzékelt jellemzők besorolhatók voltak ugyanazokba a csoportokba, mint az elővizsgálatokban.
- Az 5. fejezetben bizonyítást nyert, hogy nem csak az attitűdöket erősen hangoló érzelmi elemek, hanem a racionális és megállapítható adatok is alátámasztják a diákok véleményét.
- A diákok azokat a tanáraikat tartották jobbnak, akik szignifikánsan több tanulmányi munkát követeltek meg tőlük.
- A diákok jobban kedvelték jó tanáraikat, mint amennyire annak viszonzását megélték. Tehát, nem a tanárok kedvességét viszonyították a „legjobb tanár” kitüntető címmel.
- Kiemelten észlelték a személyiség értékeit, amely a kulturális dominanciával mutat erős átfedést. A kulturális dominancia, az érthetőség, a humor és a jó munkakapcsolat a motiváló tényezői diákok által befektetett munkának.

A fentiek alapján a hipotézis igazoltnak tekinthető.

Feltételezem, hogy kapcsolatba hozhatók a diákvélemények alapján megállapított tanári jellemzők a tanárok vizsgálatából származó eredményekkel.

- Az egyéni elemzések adtak lehetőséget a diákvélemények és a tanárok vizsgálati eredményeinek összehasonlításra. Ezek elsősorban kvalitatív elemzési módszerekkel kimutatható összefüggések, illetve narratívák. A Rorschach teszt eredményei és a tanári interjú adatai megerősítik a diákvéleményeket. A pszichés és kapcsolati viszonyok kiegyensúlyozottsága jó tanároknál, illetve zavarai rossz tanároknál kimutathatók.
- A tanulmányi eredmények a rossz tanárok tárgyaiból szignifikánsan gyengébbek, ráadásul ezek mögött nagyon csekély energia befektetést találunk a diákok részéről. Egyedül az érzelmi intelligenciát vizsgáló Bar-On teszt nem igazolta a diákok és az összes többi módszer által érzékelt különbségeket jó és rossz tanárok között. Ennek okait a módszerben kell keresnünk. Magyarázatát abban találhatjuk meg, hogy a módszer nem látja a gyenge kapcsolatokban manifesztálódó elemeket.

Az erős kapcsolati mező jellemzői és a néhány esetben tetten ért disszimuláció elfedik a gyenge kapcsolati tér jellemzőit.

A diákok érvényesen érzékelik a rossz tanárok közötti különbségeket. A Bar-On teszt kivételével a diákvélemények és a többi módszerrel kimutatott eredmények egyezést mutatnak, ezért igazoltnak tekinthető a hipotézis.

Feltételezem, hogy a tanár-diák kapcsolat gyenge kapcsolatnak minősül.

- A gyenge kapcsolatok elméleti feltételeinek elemzése alapján már jó eséllyel indokoltnak tekinthető a feltételezés. A gyenge kapcsolat jellemzői – az eltérő státusz, a személyes kapcsolatfelvétel alacsony száma, a kialakult kapcsolat jellege, a kapcsolatok száma és az osztályra, mint rendszerre kifejtett hatása – fellelhetők a tanár-diák kapcsolatban.
- A diákok által megélt kapcsolati jellemzők és a tanár diákjaival való kapcsolatának megítélése alapján a baráti jelleg még jó tanár-diák viszony esetén is kizárt.
- A Bar-On teszt eredményei a legtöbb esetben eltérnek attól, amit a tanár érzelmi-szociális intellektusa kapcsán a diákvélemények, a Rorschach eredmények és az interjún tett megfigyelések jeleznek. Kivételt egy eset képez, amikor a vizsgálati személy érzelmi-szociális kapcsolati képességeinek deficitje egyenrangú/erős kapcsolati térben is megnyilvánult, kollégáitól is elszigetelt maradt. Ebből arra következtethetünk, hogy a Bar-On teszt segítségével a tanár-diák kapcsolatok, mivel azok nem erős kapcsolatok, nem vizsgálhatók.
- Ahogy azt Barabási és Csermely biológiai és szociális térben bizonyították, megfelelő gyenge kapcsolatok híján a kommunikáció zajossá válik, egyre több a félreértés, félreértelmezés, a tanár érthetősége gyengül. Az összefüggés szignifikáns a jó és rossz tanárok csoportjában is.
- Új-Zéland kormánya felismerte a gyenge kapcsolatok harmonizáló erejét, melynek jótékony hatásait a tanárok között szeretné kihasználni. Érdekességként említem, hogy az elméletet – kidolgozója szerint – a tanár-diák kapcsolatra még nem alkalmazták. (Barabási, 2010. 01. 26. személyes közlés)

A vizsgálat eredményei a tanár-diák kapcsolatban kimutatják a gyenge kapcsolatok fontosabb jellemzőit, igazolva annak gyenge kapcsolati jellegét.

Az osztálytermi negatív megnyilvánulások összefüggésbe hozhatók a tanár-diák kapcsolatok minőségével.

- A jó kapcsolati viszonyok és a „gonoszkodás” szignifikáns fordított irányú összefüggést mutat.

- Az egyedi elemzéseknél a szociális térben ábrázolt kapcsolati viszonyokban a jó tanároknál kölcsönösen alacsony, míg a rosszaknál rendre magas értékek találhatók. Két vizsgálati személy esetében azonos az iskola, a tanított tárgy és azonos a véleményező diákok köre, ezért az összehasonlítás statisztikai szempontból a lehető legmegbízhatóbb. A fordított irányú összefüggés markáns.
- A rossz tanárok almintájában kimutatható fordított szignifikáns összefüggés a kapcsolati minőség és a gonoszkodás között. A tanárok részéről ($r = -0,266$ $p \leq 0,01$) a diákok részéről pedig ($r = -0,348$ $p \leq 0,001$) szinten igazolt az összefüggés.

Feltételezem, hogy a diákok által rossznak tartott tanárok tévesen érzékelik az őket körülvevő szociális mező diákokkal kapcsolatos elemeit.

- Az egyéni vizsgálatokban a szociális térre vonatkozó tanároktól és diákoktól származó adatok egy része összehasonlítható. A diagramok és az elemzések igazolják a feltételezést. Az alacsony elemszám miatt a bizonyítás statisztikai módszerekkel nem volt elvégezhető, de grafikusan ábrázolható az összefüggés.

Feltételezem, hogy a jónak és rossznak tartott tanárok közötti különbségek az érzelmi/szociális intelligenciában is megnyilvánulnak.

- Ennek a feltevésnek az igazolása a Bar-On teszt eredményei alapján nem volt lehetséges, mert a teszt csak egy személynél jelzett számottevő eltérést. Ez viszont egy feltevessel gazdagította a vizsgálat eredményeit, miszerint a teszt nem érzékeli a gyenge kapcsolatnak minősülő, tanár-diák viszonyban megjelenő érzelmi és szociális intellektus szintjét. Olyan esetben jelzett, amikor a személy erős kapcsolatai is rosszul funkcionáltak. A kevésbé manipulálható eljárások adataitól való jelentős eltérések miatt felmerül a homlokzatóvó disszimuláció gyanúja is.

Nem várt eredmények

- **A Q-rendezés elemzése során több eredmény is igazolja a rossz tanárok kiütkereső küzdelmét.** Érezték, ketten be is vallották, hogy komoly nehézségeket jelent számukra a diákokkal történő együttműködés. Sejtették, hogy valamiben fejlődniük kellene. A megoldást a szaktárgyi tudásuk fejlesztésétől, illetőleg új pedagógiai módszerektől remélték. A vizsgálatok kimutatták, hogy ez a helyzetük teljes félreértését jelenti, mert nem fejlődésre, hanem változásra volna szükség. A változást a diákokkal megélt érzelmi-kapcsolati viszonyaikban, a szerepmódeljükben, esetleg a személyiségükben kellene véghezvinni. Helyzetük ismeretében ez segítség nélkül nem lehetséges.

- **A jungi árnyék manifesztációja.** A Jung által értelmezett árnyék (Jung, 2000) hatása jelenik meg, vélhetően csak a tudattalan szintjén. A q-rendezés 68 állításának teljes preferencia-sorrendje tudatosan nem ellenőrizhető. A rossz tanárok saját legrosszabb tanáraik preferált jellemzőit önmagukra nézve elutasítják, azok ellenkezőjét vallják, vagy csak hirdetik. Az árnyékot tagadják, szeretnének szabadulni tőle, miközben viselkedésükben manifesztálódik. Diákjaik bennük látják az általuk (rossz tanárok által) elutasított árnyékban megjelenő személyt. Rogers szerint, amíg valaki tagadja, hadakozik az elutasított érzelmek, élmények, tartalmak ellen, addig nem tudja feldolgozni, nem tud változni. Tudják, mit nem volna célszerű követni, de viselkedésükből, szerepükből nem tudják kivetni, képtelenek feldolgozni, ezért minden továbbképzés, fejlesztési módszer, amely újabb racionális ismeretekkel akarja elérni a változást az attitűdökben, viselkedésben és szerepértelmezésben, vélhetően eredménytelen marad.
- **A kulturális dominancia, mint a személyiség erénye.** A diákok figyelme, motivációja, fegyelme, a befektetett munka a diákok által megélt szubjektív valóság függvénye. Ennek kitüntetett eleme a tanár személyisége és azon belül a Csányi által leírt kulturális dominancia.

Megállapítások és javaslatok a tanárképzés számára

A jó és rossz tanárok hasonló minőségű képzésben részesültek. A pedagógus szerepre vonatkozó kognitív tartalmak minden tanárnak rendelkezésére állnak. A visszajelzéseket is rendszeresen kapják diákjaitól. A rossz tanárok csoportja mégsem képes helyzetének helyes értelmezésére, és így nem képes reális önreflexióra, ezért önkorrekción sem. A visszajelzésekből származó információk értelmezése, új viselkedési minták kialakítása segítség nélkül szinte reménytelen.

- A rossz tanárok pedagógiai módszertani, szaktárgyi készségek, kompetenciák fejlesztésétől remélik a fejlődést, ezzel szemben a vizsgálatok eredményei alapján megállapíthatjuk, hogy a problémák gyökerei a személyiségben, a szerepértelmezésben, az érzelmi és kapcsolati viszonyokban keresendők. A nemzetközi kutatások eredményeiből azt is tudjuk, hogy a tanári minőség nem függ a formális képzés során megszerzett esetleges magasabb képesítéstől, a papíron megszerzett újabb kompetenciáktól. Az eddig megismert formális képzések irányába a rossz tanárok számára nincs kijárat a helyzetből. A jobb tanárrá válást, az érzelmi, kapcsolati elemek változásától, a szerepet és a személyiséget is érintő a

változástól és az utána következő módosított szerep fejlesztésétől remélhetjük. A változásnak a személyiségfüggő jellemzőkben kell megtörténnie mentori vagy pszichológusi támogatással, a bizalom légkörében zajló együttműködés keretében.

- Az ellenséges szociális térben az elhárítások nem engedik meg az amúgy is ingatag szerepmódellet átalakítását. Harc közben nehéz feladat a vár átalakítása: egy részének lebontásába fogni egy reménybeli erősebb felépítése érdekében.
- A tanárképzés során személyiségfejlesztést célzó hatékony technikákat, személyiségfejlesztő csoportokat inkább csak kísérletekben alkalmaztak. Ezek képzett pszichológusok több éves munkáját igénylik és nagy a költségigényük is, miközben csekély eredménnyel kecsegtetnek.
- Javasolom az érzelmi és kapcsolati elemekre fókuszáló, a szerep élményvilágát is formálni képes, „szenzitív mikrotanítás-elemzés”, illetve „szenzitív tanításelemzés” bevezetését. (Suplicz, 2011) A személyiségvonások egy része csak bizonyos helyzetekben manifesztálódik, ebben a valóság-hű helyzetben fejleszhető célirányosan és hatékonyan a szerep és a szerepet támogató személyiségjegyek. A szociális mezőben létrejövő komplex hatások, reflexiók helyes értelmezése alapján alakítható ki a valós helyzetértékelés, minimálisra csökkenthető a téves attribúciók.
- A felmérés tanulságai szerint diákjaik által rossznak tartott tanárok nehezen elviselhető élethelyzetben vannak. A kudarcuk színtere az iskola.
- Javasolom minden gyakorló tanár esetében a diákvéleményezés lefolytatását és a diákvélemények alapján problémásnak minősülő tanároknak kapjanak mentori és/vagy pszichológusi segítséget, mivel az esetek jelentős részében nem pedagógiai, hanem a személyiségfüggő problémával kell megküzdeni.
- Javasolom a gyakorlatvezető mentortanár-képzés átalakítását úgy, hogy a komoly nehézségekkel küzdő, diákjaik által rossznak tartott tanárok, szerepértelmezési és kapcsolati problémák esetén is képesek legyenek a változások mentorálására.

A témához kapcsolódó publikációk

Könyv, könyvrészlet

---

1. Suplicz Sándor (2011): Tanárok mentorálásának elméleti alapjai. DSGI Kiadó, Székesfehérvár p. 60.
2. Suplicz Sándor (2008): Az iskola pszichés komfortja. In: A 21. század iskolája. Microsoft és a Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, pp. 212-220.

Tanulmányok

---

3. Sándor Suplicz (2009): What Makes a Teacher Bad? - Trait and Learnt Factors of Teachers'. Acta Polytechnica Hungarica, Competencies, Vol. 6. No. 3.
4. Suplicz Sándor – Fűzi Beatrix (2007): A pedagógusok sikeressége szempontjából fontos kompetenciák diákvélemények tükrében. Alkalmazott pszichológia, No. 2-3. pp. 24-45.
5. Suplicz Sándor (2007): A pedagógusok sikeressége szempontjából fontos jellemzők diákvélemények tükrében. Alkalmazott pszichológia, No. 1. pp. 116-129.

Konferencia közlemények és előadások

---

6. Suplicz Sándor (2012): A tanári minőség indikátorai. 10. Pedagógiai Értékelési Konferencia, Szeged, pp. 161.
7. Suplicz Sándor (2011): A szerepszemélyiség fejlesztése – szenzitív (mikro)tanítás-elemzés. Trefort Ágoston Szakmai Tanárképzési Konferencia, Budapest Elérhető: http://tmpkteki.uni-obuda.hu/konferencia/suplicz_sandor
8. Suplicz Sándor – Fűzi Beatrix (2011): Mentőöv tanároknak – A változás mentorálása. XI. Országos Neveléstudományi Konferencia, pp. 170.
9. Suplicz Sándor – Fűzi Beatrix (2007): Jó és rossz tanárok kompetenciáinak elemzése. „Kompetencia-orientált moduláris mérnöktanárképzés elméleti és gyakorlati kérdései” c. konferencia, Budapest
10. Suplicz Sándor (2007): Tanári kompetenciák diákszemmel. NSZFI, „Szakképzési és felnőttképzési kutatások a jövőért” c. nemzetközi kutatási konferencia, Budapest
11. Suplicz Sándor (2006): Jó és rossz tanárok diákszemmel. XI. FMTÜ Konferencia, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület Kiadó, Tudományos Füzetek pp. XXIX-XXXII.
12. Suplicz Sándor (2006): Pedagóguskompetenciák személyiség háttere. Magyar Tudomány Hete, Dunaújvárosi Főiskola, Dunaújváros